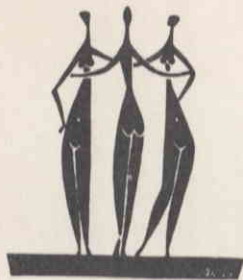

Поль Половецкий

**ЦАР
ПРЕМУДРИЙ САРИВОН**

Накладом автора

EX
LIBRIS

ІВАН
ЛУЧКОВА

Поль Половецький

ЦАР
ПРЕМУДРИЙ САРИВОН

Історична поема-сатира

Вил. Вигривцелі
"Нових днів" п. П. Половецький
Від авіатора
П. П.
7 лютого 1965 р.

Накладом автора

ВСТУПНЕ СЛОВО АВТОРА

Рівно 30 років промайнуло від часу написання сатири «Цар премудрий Саривон». Час достатній для того щоб можна було не раз і не два покласти її на терези. І вона — клалася...

Люди, що знали про наявність цього твору, неодноразово домагалися від мене пустити його в світ, робили навіть докори, як наприклад проф. В. В. Дубровський, що, будучи вже в Криниці, намагався видати її через «Українське Видавництво», на що п. проф. Шлемкевич погодився, обіцяючи пустити її в друк по прибутті до Відня.

Але — події перекроїли всі плани й наміри... В наш вік повного духового здичавіння людини, що видно, хочби, з вихваляння «великої літератури», на зразок «Риба і розмір», авторів, пишованому на взірцях класичної літератури і мистецтва, не легко і навіть боязко пробувати увійти в літературний світ з своєю «котляревщиною», як то виявив свій погляд на «Саривона» один з критиків сучасної «великої літератури». Отже — ми свідомі того, що для модерних «літературознавців і критиків» цей твір буде, ні більш ні менш, як «котляревщиною» чи «кащенківщиною» (на мові «швейків»). Звичайний же читач, і особливо любитель милозвучно-гармонійного вірша, в цьому творі, гадаємо, додасть те, що автор в нього втілює, тобто — широку, барвисту панораму політичного життя двадцятих і тридцятих років з усією його дикістю і жорстокістю, з його «законами» і навіть фразеологією часу.

Авторські права застережені

Buchdruckerei „Logos“, München 19, Bothmerstr. 14

Сатира — досить рідке явище в літературі. Причина цього буде зрозуміла з визначення цього роду творчості, що його подано в енциклопедичному словникові Брокгауза-Ефрона: «Сатира, хоч зображує навіть окремі особи, завжди має на меті лише суспільний устрій... Надхнений безмежним обуренням і потрясений до основ потоптанням ідеала, сатирик не володіє тією душевною рівновагою, що становить необхідну умову творчого об'єктивування життєвих вражень... Художній образ, взагалі — не є справою сатири... Зброя сатири — є грізний, скажений сарказм».

Як бачимо — потрібні незвичайного характеру події, щоб сколихнути і надхнути людину до створення сатири. Такою передумовою для автора цих рядків були події 1933 року, коли він, втрапивши спокій і душевну рівновагу, опинився був на грані самогубства...

І тут, в той момент, як спасіння Боже, в його уста й руки була вкладена зброя сатири...

Чи відчує читач іронію, сарказм і шалений сміх з «геніяльності і мудрости отця народів і його бульдогів», втілені в кожному рядкові поєми, чи скаже так, як один «літературознавець-монах»: «Та що ви робите? ... Та ви ж зображуєте Сталіна, як якогось велетня, як надлюдину!»...

Ну, що ж!... Бувають і такі рецензенти...

На закінчення коротенького вступу подамо ось такі рядки, з давно приготованої сатири «путьовки» в життя:

Мое дитя, творіння Музи!
Порвавши довголітні узи,
Ти йдеш, нарешті, в білий світ.
Хай гудить критик, чи пійт,
Що не збагнув душі твоєї!
Нехай кричать, сичать пігмеї,

Із заздрощів твоїй красі!
Ти не дивуйся їх писі!
Не потурай!... Ти не безмовне!...
Я так ростив тебе любовно,
Ночами пестив крадькома,
Що це для тебе — все дарма!...
Немов у казці чи легенді,
Від Томських тайг і до Клівленду —
Чверть віку час, безмежний шлях —
Ти важилось на терезах...
Іди ж, лети, дитя-сатиро,
Співай в далеку далечинь!
І донеси сарказм мій щирий
На суд прийдешніх поколінь.

Щоб віддять належну шану
Жалюгідному тирану,
Не в одних лише «Піснях»,¹
Довго я кохав в думках
Казку, чи, вірніш, сатиру.
Розповім про неї миру.

Не у нас, а в чужині,
У якійсь то стороні,
В Азії, чи то в Європі,
За царя іще Езопа,²
Жив мисливець Саривон.
«Мудрий» був — як Соломон.
Постать в нього хоч звіряча,
Так зате хороша вдача —
«Кроткий», наче цар Давид.
Певно скажуть: «хто ж він — жид?»

Хоч і схожий трошки видом,
Все ж не був ніколи жидом,
Найвірніше — азіят.
Робесп'єр, Дантон, Марат —
Це пігмеї проти нього!
Не було іще такого
Скільки вже існує світ.
Як сказав один піит —
Він найкращий на планеті,³
Бо розставить так тенета,
Як мисливець Саривон,
Не зумів колись Дракон.⁴

Він не вчивсь в належній школі,
Все ж усівсь і на престолі,
Як умер старий Езоп,
Бо був сильний, як циклоп.

Не було препон для нього.
Не боявся він нікого
І Езопа заповіт⁵
Він не випустив у світ
І тоді, як всівсь на троні.
Заповіт цей в забороні
Він лишив до наших днів,
Щоб ніхто не знав тих слів,
Бо для нього — то могила!
Вони ясно говорили:
«Наш мисливець Саривон —
Звір, тварина, солдафон,
Здатній лише на руїну,
До загибелі країну
Доведе в короткий час.
Взнав би потім кожен з вас!» ...

Прирівняти Саривона
Можна до Наполеона.
Та куди там той француз,
Що, як справжній боягуз,
Напоровшись на Росію,
Втратив сили і надію
І нарешті сам загруз.
Саривон же — не француз!
Зовсім іншої породи.
Він — мисливець від природи,
І вояка, і стрілець,
Не боїться він фортець!
Чи то вниз, а чи на гору
Лізе завжди без розбору,
Бо «розумний» був, як пень.

В темну ніч, чи в ясний день,
Як запахне де весною,⁶

Він хортів бере з собою
І мерщій на чужаків
Та уявних шкідників.

Страх любив він полювання!...
Всі найкращі почування
Припадають на ті дні,
Коли десь у чужині,
Як, наприклад, у Китаї,
«Дичина» збереться в гаї.
Оживає Саривон!...
Це ж для нього той сезон,
Коли можна заробити,
І продати і купити.

Знав він добре всі шляхи,
Де й які живуть «птахи».
Обходив він темні бори
І облазив сині гори,
Все вивчав стежки в Китаї,
Що ведуть через Алтай,
Бо там поруч, в Салаїрі,
Мались гожі в експорт звіри,
Щоб вимінювать на чай.

А як піде за Дунай,
Чи до заходу Європи,
Там є дичина Езопа,
Що її він розігнав,
Як на царство ще сїдав.
Дичина та — «птахи білі».

Саривон в автомобілі
Під'їжджає до гнізда
Й непомітно піджида,

Поки стане птах сідати.
Він в цю мить — давай стріляти.
Або ж враз — в автомобіль.
Задзизчить він, як той чміль,
І, поїхавши за місто,
Вмить із птаха зробить тісто.
Кісточки ж збере в труну,
Або в яму десь брудну
Просто так повикидає.
І ніхто про це не визнає!
Бо мисливець Саривон,
Наче той хамелеон,
Пристосовувався всюди.
Дивувались навіть люди
І казали: «як же так? ...
Ні його, ані собак
Наче б то немає в місті,
А недобрі знову вісті».

Довго він отак гуляв!
Дичину усе стріляв,
Продавав немало краму
І копав таємно яму,
Щоб туди усіх царів
Позганять, немов звірів.

Час ішов. Минали роки.
Але все ж з цієї мороки
Не виходили діла —
Смерть з косою не прийшла.
Не збувалися надії!

Скаженіють лиходії —
Кровожадібні сини
Громадянської війни:

«Що ж робити нам надалі? ...
Мусим в себе на педалі
Дужче тиснути, як слід.
Аж тоді дамо ми хід,
Як наробим силу зброї.
Тупнем дужою ногою —
І мовчи лиш закордон!
Ми для всіх тепер закон!
Як покорим земну кулю —
Всім під ніс дамо ми дулю!»

І міркує Саривон:
«Не страшний нам закордон
Буде потім, трохи згодом.
Заживу з своїм народом!
Лиш не маю грошенят
Для патронів та гармат.
Де дістати гаманця? ...
Стій! ... Сірко мій — як вівця!
Все зроблю з ним, що я схочу!
Так його я заморочу,
Що він стане, наче звір!
Є для нього в нас Сибір,
Островів багато в морі.
Скоро жити звикне в горі!
Навіть буде вірний пес
Розривать Алтай, Тельбес
І золотоносні гори.
Викопа глибокі нори,
Надра винесе з землі.
Буду в золоті і сріблі!»

Щоб втілить свою ідею,
Сам зробився він суддею
І муштрує все Сірка,

Щоб не пив він молока,
Щоб їв хліба небагато,
Щоб робив щодня завзято,
Щоб його озолотив,
Щоб з Бульдогом дружно жив
І тримав міцну з ним «смичку»,
Даючи за коповичку
Те, що варто в сто раз більш.

«Жить стає чим далі гірш —
Думає Сірко щоденно —
Так уже живу злиденно,
Як не жив ніколи хлоп.
Це завів мене Езоп!...»

За царя таки Езопа
Мав Сірко пшениці копи,
Жита, гречки та вівса.
Легше жити було для пса!
Бо він мав свою земельку.
Та й Езоп мав меншу пельку,
Ніж премудрий Саривон —
Тупорилий солдафон,
Що лиш дбає про Бульдога.
Все ж Езопівська дорога
Мала менше колючок.
Він вслухавсь до балачок,
Знав життя, думки Сіркови
І заводив всі обнови,
Як розумний господар
І всієї країни цар.

Це пусте для Саривона,
Раз є порох і патрони!...
Він розоставив капкани

Для своєї дичини
І китайською стіною
Сажнів з сім височиною
Від сусідніх злих держав
Царство все відмежував,
Щоб Сірко не мав більш змоги,
Скинувши на плечі ноги,
Утікати за кордон.

І радіє Саривон:
«Сміло риж і бий у пику!
Не почують гвалту й крику!...»

Він став дужче полювать,
Всю країну гвалтувать.
Дичину щодня стріляє
І своїм він промовляє:
«О, я мудрий Саривон,
Знаю міру і закон!
Ще стрілятиму частіше,
Щоб жилось нам спокійніше.
Хоч багато птахів є
Не сховатись їм ніде!
Сильні в мене є Бульдоги,
Що й бикові скрутять роги
І самому сатані,
А не то що дичині!»

Полював він дуже вдало.
Птахів зовсім вже не стало,
Наче раків у воді,
Бо стріляв по сотні й дві.
Як коли ж — то значно й більше.

Жить чим раз ставало гірше,
Як не стало дичини.
І наступної весни,
Щоб не впасти у злидарство,
Він узявсь за господарство —
Саривонова рука
Простяглась і до Сірка.

Всіх зігнав до колективу.
Відтина хвості і гриви
В коней, у биків, собак.⁸
Хоч це варто і п'ятак,
Та за ці якраз дрібниці
Закордон дає рушниці,
І машини, і станки.
От що роблять п'ятаки!

Обідравши всю худобу,
Він узявсь на другу добу
«Просвіщать» свого Сірка.
(Праця, звісно, не легка!)
Саривон з Сірком сідає
І до нього промовляє:
«Ой, ти милий, любий пес!
Знає, бачить Бог з небес,
Як за тебе я турбуюсь.
Через тебе я хвилююсь,
Ночі цілі я не сплю,
Щастя все тобі кую.
Бо я ж серце маю чуле!
Часто згадую минуле,
Як недоля зла, гірка
Тяжко мучила Сірка.
Поки жив ти особисто
Ів то ласо — жив не чисто,

Як справжнісінький злидар.
А тепер ти — господар!
Все твоє куди не глянеш!
І заможним скоро станеш.
Будеш владарем землі!
Не ходимеш в ріллі —
Виорють залізні коні,
А ти, ніби в фаєтоні,
Всівшись зверху на коні,
Скажеш: от щасливі дні!...
Сміло йди ж в нову дорогу!
Дам тобі я допомогу:
І корову, і свиню,
І кредити відчиню,
Щоб створить тобі культуру.
І не буду драти шкуру,
Як колись то, за царів.
Не люблю я лихварів!...
Щоб не збився ж ти з дороги,
В допомогу дам Бульдога.
Цей найкращий, вірний пес,
Дужий, наче Геркулес,
Буде стежить за сівбою
І робитиме з тобою
Також само, як і ти.»

Він в цей мент зібрався йти
Та Сірко став ворушиться:
«Це... для мене... не годиться.
Не підходить цей закон!»

Але мудрий Саривон
Тупнув дужою ногою:
«Ще базікаєш зо мною?...
Краще змовч, дурна вівця!

Бо ще з другого кінця
Підійду я незабаром!»

Мов якимсь страшним ударом
Пролунали ці слова.

«От дурна ж я голова!...»

І Сірко тут зажурився.

Спершу трохи показився,

Кинувся туди й сюди,

Але краще вже сиди! —

Скрізь розставлені плениці

І стирчать ломаки в спицях.

Ні поїхати, ні втекти.

Доженуть однак хорти!

Чорні хмари в небі бродять.

Дощик лле, земелька родить.

Світить сонце золоте,

А життя — куди не те!

«Жити далі неможливо! —

Вимовляє полохливо

Наш Сірко, учений пес —

Боже, зглянься хоч ти з небес!...»

Дні біжать, проходять ночі.

У Сірка закисли очі,

Бо працює ніч і день

За, так званий, трудовень.

Трудовні він заробляє

І ударну картку має.

А поїсти — хай дасть Бог!

Поїдає все Бульдог

Та буржуї закордонні.

Всі голодні — невгомонні.

Злий зробився і Сірко.

В думці в нього молоко,

Хліб і сало та ковбаси,

Бо він бачить же, як ласо

Їсть гладкий Бульдог щодня.

Для Сірка ж — вода одна.

Він весь час нудьгує, злиться,

Хоче якось подивитися,

Що там робить Саривон,

Де діває хліб, бекон.

Але глянуть неможливо.

Для Сірка ж — так особливо.

Бо бояться, що як взна,

Чим тримається казна

І про другі таємниці,

Щоб не вийшли ще дурниці.

Так промучився він з рік.

А Сіркові — наче вік!

Він щодня своїх скликає

І про ось що розмовляє:

«Бачить Бог і знає світ,

Що несем тяжкий ми гніт.

Скоро ляжем в домовину.

За яку, спитать, провину?

За які тяжкі гріхи?

Ми ж свої — не вороги!...»

Вбити мусим Саривона!...»

Хоч у нього й охорона,

А повинен хтось із вас

Виконати мій наказ!...»

Поки так Сірко патякав
І ходив та всюди плакав,
Цар премудрий Саривон,
Щоб зміцнити дужче трон,
Нишком-тишком, обережно
Готувавсь весь час належно:
Наробив собі кузень
І у них вночі і вдень
Виробляє дивні речі: —
Не в господу, не до печі —
Неймовірних «іграшок»
Наробив він під шумок.
Та таких — що просто диво!
Й розказати неможливо,
Доладу щоб, на словах:
Тисяч двадцять черепах
Та якихсь птичок сріблястих
І одно і двокриластих,
Певно, тисячу чи й дві.
Іграшки ці — мов живі!
І з руками, і з ногами,
Наче гусінь, йде ланами,
Лізе в воду, в болота,
Всі препони позміта,
Якщо будуть на дорозі.
А птички — літати в змозі.
От так штука не візок!...
Бач, що робить п'ятачок
Із Сіркової худоби!...
Це початок, це лиш спроба.
Саривон покаже всім,
Як наробить тисяч сім,
Черепак же — тисяч двісті.
Поки ж що про всі ці вісті,

Доказ певних перемог,
Зна лише один Бульдог.

Що Сірко склика наради
І дає лихі поради
Хутко взяв про це Бульдог.
Як це сталось — знає Бог
Та Сіркови собачата,
Що чужого люблять тата.
З них, відомо, й був шпiон.

Як почув же Саривон
Про страшну Сіркову зраду
І що він скликав нараду —
Привести його звелів.

В серці лютість, буря, гнів.
Аж тремтить, Сірка чекає:
«Що ж робить?» — себе питає
І стискає кулаки —
«Ах, собаки, хижакі!...»

Двері раптом відхилились
І Бульдог з Сірком з'явились,
А за ними і капрал:
«Ух, собака!... Ух, вандал!... —
Саривон звернувся негайно —
Що ти там затіяв тайно?
Все до краплі розкажи!
Та нічого не бреші!
За брехню я вирву ноги!...»

Сірко глянув на Бульдога —
На свого керівника:
«Що за напасть оттака?!...»

Покленуся Хрестом-Богом,
Що ні з ким, хіба з Бульдогом...»

«Не відбріхуйся, вандал!
Маю доказ, матер'ял!...» —
Сам Бульдог перебиває.

А Сірко відповідає:

«Він про що це, мудрий цар,
Всесоюзний государ?
Я ніяк не зрозумію.
І вгадати не зумію.
Певно, щось таке з нудьги
Набрехали вороги?!»

Злість страшна у Саривона.
Він спускається із трона
І підходить до Сірка:
«Бач, звірюка ти яка!...
Це в подяку за турботи?...
Вбить хотіли?... Ух... гидоти!...
Все узнаю я, що слід!...»

Щоб надати справі хід,
Грізно він звелів Бульдогу
Положити на підлогу
І узнати чи мняка
Шкура в нашого Сірка.

Слуги вірні Саривона,
Із його Сінедріона,
Потягли Сірка за хвіст,
Положили на поміст

І взялися катувати,
Щоб навчився розмовляти

І любить свого царя,
Як колись государя.

Тут Сірко признався у всьому
І просив йому старому
Схоронити хоч життя.

Дуже щире каяття
Мало вплив на Саривона.
Він Сірка з Сінедріона
Відпускає на село.
Лиш наказано було
І відібрано підписку,
Що ніде — ні згуку й писку,
Ні чичирк серед собак!
І не зробить більше так.
Бо, як трапиться це вдруге,
То одні лишаться смуги
Від Сірка і собачат.

Як іти дозволив кат,
З радости Сірко вклонився,
На присутніх подивився
І шмигнув через поріг!
Ледве був не впав із ніг,
Залишаючи покої.

З несподіванки такої
Йде, нікого мов не баче,
То всміхнеться, то заплаче,
Поспіша до собачат
На село до рідних хат.

Після цього, трошки згодом,
Саривон з своїм народом

Став вирішувать діла
Про становище села.
Всі були тієї думки,
Що тримать порожні шлунки
У собачої юрби —
Вірний засіб боротьби!
Бо Сірко ще непокірний,
І нещирий і невірний.
В сильнім тілі — сильний дух.
В змозі він узять обух.
У голодної ж звірюки
Не здійматимуться руки
І не буде злих бажань
До утворення повстань.
Треба діять лише вміло —
Щоб робив своє він діло,
Щоб таки не впав із ніг
І, знемігшися, не зліг.
А для цього — планування,
Як методу керування,
Визнають за аргумент
В історичний цей момент.

Друзі вірні Саривона
Із його Сінедріона
Гарно знали дійсний стан
І який потрібно план
Провести в біжучім році,
Щоб назавжди на їх боці
Був Сірко, а з ним весь рід,
І робив він те, що слід.
От один з них просить слова
І трима таку промову:

«Ой, ти мудрий Саривон!
Мушиш зміцнювати трон,
Бо по всій твоїй державі
То в одній, то в другій справі
Ми находимо сліди,
Що ведуть нас до біди.
Місяць, рік, чи то година
І уся твоя родина
Може быть в зубах Сірка.
Он то справа тут яка!...
Лише дії дуже жваві
Зможуть допомогти в цій справі.
Вірний твій Сінедріон
Просить збільшити легіон —
Охорону твою вірну,
Щоб свиноту всю невірну,
І Сірка і всіх собак
Стиснуть далі так в кулак,
Щоб ходили наче п'яні,
Щоб були вони слухняні,
Кожен гарно щоб робив
І любив наш колектив,
Як колись свою господоу.
Маючи з Сірком нагоду,
Вірний твій Сінедріон
Підробив такий закон,
Чи, вірніш, міроприємства
(Для Сіркового блаженства!):

Темпи збільшить находу
І поставить доладу
Агітмасову роботу,
Щоб навчити жить свиноту.

Пресу, радіо й кіно
Треба б дати їм давно,
Щоб трясла їх лихоманка,
Як заграє в нас «шарманка».

Виховання собачат
На такий поставить лад,
Щоб вони, як яничари,
Для Сірка чинили кари.

Дужий, злий собачий рід
Знов на північ та на схід
Вислать, як в минулім році,
Щоб попасся на толоці.

Дужче надрочить юрбу,
Щоб вступали в боротьбу
І один другого зранку
Схоплювали за горлянку.

Наш Бульдог у цій борні
Мусить бути не в стороні,
А в огонь вливати масла,
Щоб не дуже швидко згасла.

От і всі ті шість умов,⁹
Що основою основ,
На думки Сінедріона,
Мусять бути в Саривона.

Пропозицію таку,
Що була всім до смаку,
Саривон цілком приймає
І ось так відповідає:

«Мало, мало ще цих мір!
Мало їх заслать в Сибір!
Знищу злу, лиху породу!
Пожену я їх на воду
Й накажу, щоб ще до году
Підібрали матер'ял
І прорили нам канал
Від столиці до Сороки.¹⁰
Не якої там мороки!
Довжина — сто двадцять сім.
Місяця вистачить усім
Собачатам і Сіркові.
Хай отам живуть здорові!»

Трохи згодом Саривон
Підписав про це закон
Та лишив, чомусь, в секреті
(Певно, мав щось на прикметі!),
А його Сінедріон
Собачат набрав з мільйон,
Щоб здійснити постанову,
І почав вести будову.

Закладали табори
Вже холодної пори.
Болота покрились льодом,
Сніг, страшні морози згодом
Прокотились по лісах,
По Карельських болотах.

Собачатам ці умови —
Не страшні, бо всі здорові.
Змалку звикли працювать
І в холодній хаті спать.
А тепер — уже чималі!
Будуть спати й на каналі!

В них страшний ентузіазм!
(Певно скажуть: от сарказм!)
Всі ударниками стали!
Норму вищу виробляли
Ніж давав Сінедріон
У особі Берманзон.¹¹
Це — не жарти, це є факти!
Подивіться лише в акти!¹²
З них кого не поспитай
Кожен скаже: «справжній рай!
Задоволені страшенно!
Бо ми маєм хліб щоденно.
Як жили ж ми на селі,
То були голодні й злі.
Тут же щастя ми пізнали!
І Сіркові написали,
Щоб сюди, в найближчий час,
Приїжджав і він до нас».

Та даремно! — Не поїде.
З глузду скоро він не з'їде!
Хоч постарів, полисів,
Згорбивсь, ростом трохи сів,
Все ж прожить він має змогу,
Бо одержав допомогу: —
Був із ним один Бульдог
Та іще прислали двох.

Всієсь один за рахівництво,
Другий взяв собі скарбництво,
Третій став за старшину,
Запрягли Сірка — та й ну!
«Ні хвилини часу марно!
День і ніч працюй ударно!
Виконай зустрічний план!

Щоб закінчить Дніпрельстан
Та заводи й залізниці,
Більше мусиш дати пшениці,
Жита, гречки та вівса!...»

Так щодня, немов оса,
Не один — другий з Бульдогів
Не вилазять із порогів
Та муштрують все Сірка.

«Ох, ти ж доленько гірка!...
Що ж робить мені надалі?
Скоро вмру з журби-печалі,
Бо нема мені життя.
І не видно вороття!
Це діждався допомоги!
Не один — так три Бульдоги
На Сірка, на злидаря.
Ще й годуй їх, як царя!
А податки, а позику
Тичуть цілий рік у пику!...
Як же далі будем жить?
Сил в ногах нема ходить!»

Скаучить Сірко, мугиче,
Хвіст піджавши, всюди хниче,
Проклинає нишком світ,
Підтяга тугіш живіт
І гадає чи весною
Не одружиться з труною.

А Бульдоги — мов бики!
З жиру чешуть язики
Про досягнення, змагання:
«В нас не мусить бути зітхання,

Сліз, непевних балачок,
Що зайшли, мовляв, в куток
І не маєм хліба й каші.
Ці думки — чужі, не наші!
Це собачі чужаки
Розпросторюють чутки,
Що Сірко, мовляв, конас.
Брежні це!... З вас кожен знає,
Що наш любий, мудрий цар,
Всесоюзний государ,
Зна, що діється в країні,
Що в Сірка іще у скрині
Є всього на довгий час.
А не то б не брав із вас
Ні податків, ні позики,
Ні недоїмок великих,
Ні культурно-житлових,
Ні натурно-штрахових,
А тим більш — самооблогу.
Платять всі, бо мають змогу.
З голоду й один не вмер!
А Сірко живе тепер,
Як не жив раніш ніколи,
Навіть за царя Миколи.
Труднощі хоч є у нас,
Та відомо, в той же час,
Що це свідчить про зростання,
На основі соцзмагання,
Виробничих наших сил —
Найвірнішого з мірил
Моці й розвитку держави.
Нам потрібні темпи жваві,
Щоб догнать і перегнать!
Потім будем спочивать.
В цей момент же — геть зітхання!

Всі вступаєте в соцзмагання
До весняної сівби!
Ми ж тепера — не раби —
Владарі життя нового,
Щастя мрійно-золотого».

Слухає Сірко щодня,
Як гуде нудна бридня,
Майже зранку і до ночі.
В нього сил немає, мочі,
Думи чорні в голові.
Ледве йдуть, як неживі,
На роботу собачата.
Розвалились навіть хати.
Настає усьому край.
А йому верзуть про рай,
Що колись, мовляв, настане.
Зараз же, куди не гляне —
Скрізь руїна, смерть страшна.

«Всі лишилися без майна,
Все розпродали Бульдоги,
Поробилися б їм роги!» —
Думає Сірко собі
І складає в голові
План позбавлення від гніту.

Він встає щодня до світу
І розказує своїм:
«Добре їм, таким гладким,
Про змагання говорити.
Їм, відомо, не робити —
Лиш патякать язиком.
Ми ж з порожнім животом
Мусим працювати в полі...»

Це діждались щастя-волі,
Права, рівності й добра!
Положить кінець пора
Нестерпимому знуцанню!
Вихід є один — повстання!
Як розпустить листя ліс,
Кожен візьме з вас обріз
І гуртуйтесь в лісі, в лузі.
Та дивіться лише, друзі,
Щоб не вліз який шпіон.
Бо як взнає Саривон,
То пиши — усе пропало!
Лиха взнали б ми не мало».

По предложенню Сірка
Підібрали ватажка,
План повстання потім склали
Й ватажкові наказали:
«Не пізніш як восені
Буть готовим до війни.
Станем як один до бою!
Хай поляжем головою,
Хай чекає нас тюрма,
Смерть — миліша від ярма!...»

Допекли таки! Й не дивно,
Що взялися так активно:
Час за часом, день за днем,
Їжі не знайти з вогнем!
Та й купить немає змоги.
Хліб їдять лише Бульдоги,
А Сірко на бур'яні
Доживає навесні.

Це нормально, не трагічно!
Так же водиться щорічно
З того часу, як з Сірка
Утворили крипака,
Зтігши всю його господу —
Реманент, майно, худобу —
Примусово в колектив.

Дочекавшись з горем жнив,
Узялись до косовиці.
Дехто пробує рушниці
В лісі, в лузі з ватажком.

Працювали всі гуртом.
Хліба вдовіль накосили.
Згодом весь обмолотили.
Потім склав Бульдог на віз
І на станцію відвіз
По наказу Саривона.
Там звантажили в вагони
І хутенько за кордон
Покотилось їх з мільйон.

«Це так так! Оце так диво!
Їжте хліб і пийте пиво! —
Дзявкотить собачий рід —
Їсти хліба нам не слід!
Це так здорово, одначе!»

А Бульдог на коніх скаче
І наказує, щоб знову
Перевіяли полову:¹³
«Наш премудрий государ
Бачить, наче Бог з-за хмар,

Всі шкідницькі ваші дії.
Бач собаки, бач злодії!»

Злість страшенна у Сірка.
Він біжить до ватажка
Розузнати за повстання.

Собачата без вагання
Рвуться вже до боротьби.
Взявши їжі у торби,
Всі біжать у ліс, у гори
І до бою риють нори:
«Краще смерть у боротьбі!» —
Дума кожен з них собі.

Ватажок з хорошим хистом.
Він умовним знаком-свистом
Собачат усіх зізвав,
План повстання розказав
І на ранок всі юрбою
Згуртувалися до бою,
Взявши в руки: хто граблі,
Хто обріз дістав з землі,
Той взяв вила, той рушницю,
Спис, сокиру, косу з криці
І пішли по хуторах,
По станицях, по степах.

Прапори рожеві мають.
Йдуть вони собі й співають:
«Хліба, хліба дайте нам!
Не вивозьте буржуям!
Ми ж голодні собачата
І звертаємось до ката —
Всесоюзного царя:

Мало нашого добра?
Так схотів з землі ще стерти?
За що нас ведеш до смерти,
Мориш голодом щодня?
Хліб Бульдогам — нам бридня.
Їм блаженство — нам же муки.
Глянь, опухли ноги й руки!
Хліба, хліба дай же нам!
Не ховай живих до ям!»

Розгорнулась хутко справа.
Скрізь лунає: »Браво! Слава!
Всіх Бульдогів геть за грань!
Захистим свою Кубань!
Звільним рідну Україну!
Досить, досить гнути спину!»¹⁴

Прапори скрізь майорять,
Згуки радости летять.
Веселяться, дзвонять в дзвони,
Як гриби, ростуть загони,
Сміло прагнуть до мети,
Не страшаться в бій іти.

А Бульдоги теж не спали.
Все гармати лаштували.
Муштрували собачат,
Що батьків вигонять з хат,
Роздали їм кулемети,
І рушниці і багнети.
Хочуть дати рішучий бій.

Ватажок — не без надій.
Не стає до оборони —
Дав наказ, щоб всі загони

На Бульдогів в наступ йшли
І з лица землі змели.

Гуркотять, ревуть гармати,
Строчать з свистом автомати,
Грядом куль з усіх кінців
Зустрічають повстанців.

Хутко, спритно риють шанці,
Прагнуть подолать повстанці.
Сміло, дружно йдуть у бій,
Насуваються, мов рій,
Як колись орда татарська,
Й раптом кинулись, зненацька,
Прямо в лоб і з двох боків
На Бульдогів ворогів.

Хоч були нерівні сили,
Все ж Бульдогів розгромили.
Дехто, певно, з них утік.
Собачата ж на цей бік,
Знов до батьківського дому,
Перейшли після розгрому.

Пролунало, наче грім.
Донеслося в кожен дім.
Зворухнулася держава.

«Це так-так! Погана справа! —
Дума мудрий Саривон —
Як же це Сінедріон
Припустив такі події?
Проморгали!?!.. От повії!...»

Він не довго — раз-два, раз —
І дає такий наказ:
«Взять в полон усіх живими.
Сам розправлюсь я із ними!»

І в цю ж мить Сінедріон
Шле з Бульдогів легіон,
Щоб здійснити царську волю.

Розбрелись вони по полю,
Оточили повстанців
І послали посланців
Сповістити ватажкові,
Що не займуть, при умові,
Як здадуться у полон.
Так сказав, мов, Саривон.

Ватажок хоч і злякався,
Все ж в полон живим не здався.
Дав наказ, щоб посланці
Йшли собі в свої кінці.

Як пройшли вони вже з гони,
Облетіла всі загони
Пропозиція царя.
«Він з нас шкури поздира —
Бурмотали собачата —
Краще в бої — ніж у ката!
Перейшовши Рубікон,
Пізно думать про полон!»

«Брешуть, брешуть нам Бульдоги!
Хочуть збити нас з дороги! —
Обізвався ватажок —
Закидають лиш гачок!»

Вірить хтось з вас Саривону? —
Ні!.. — лунає по заgonу.
Віддамоє до рук катів? —
Ні!.. — загін весь прогремів.
Будьте ж смілі і завзяті!
Хай ідуть на нас прокляті!..»

І, без жодних балачок,
Дав наказ їм ватажок:
«Вирушайте всі за мною!
Краще займемо до бою
Неприступні гори й ліс.
Не страшний нам буде й біс!
Не підпустимо й на гони!»

Згуртувавшись у колони,
Відступили повстанці.

Як вернулись посланці,
Рушили у бій Бульдоги.
Поспішають якомога,
Щоб за видної пори
Бути вже біля гори.

Непорушною стіною
Крок за кроком йдуть до бою,
Сунуться з усіх кінців
Ближче все до повстанців.
За своє й цареве діло
В наступ йдуть Бульдоги сміло.
В думці мріє легіон
Повстанців узять в полон.

Ті близенько підпустили
І в Бульдогів загатили.

Сотня вбитих, може й дві,
Покотилось по траві
Слуг найкращих Саривона.
А останні з легіона
Відступили вниз, назад.

Після декількох нарад,
Дочекавшись допомоги,
Розлютовані Бульдоги,
Без жоднісіньких надій,
Знову кинулися в бій
І, немов груддя з вершини,
Покотилися в долини
Із підгір'я вояки.

«От, собаки, хижакі!» —
Їх найстарший промовляє
І в столицю посилає
До царя з гінцем листа:

«Мудрий царю! Вже більш ста
Полягло легіонерів
Наших славних піонерів.
Ми хотіли так і так
Взять живими всіх собак
І не можем, бо у горах
Поховалися у норах
Та й стріляють влучно вниз.
Напші котяться, мов хмиз,
Мов з дерев підбиті груші,
Бо вони, собачі душі,
Мають дуже гарний зір.
Та й далеко видно з гір.
Маю честь тебе прохати
Допомогу нам прислати.

Взять в полон — немає сил.
Більше стало б лиш могил».

І гінець, скоріше птиці,
Лист привозить до столиці,
Йде в покої до царя:
«Мудрий царю! Не з добра
Прилетів я із походу.
На, читай сумну пригоду!»

Як довідавсь Саривон,
Що розбито легіон,
Він зробивсь лютіший звіра,
Червоніший від вампіра,
І ногами тупотить
І зубами скреготить:
«Докажу я їм одначе!
Знищу вмить кубло собаче!
Всіх зарюю у землі!
Знатимуть старі й малі,
Як залазити на гори!
Накажу, щоб так у шори
Взяв собак Сінедріон...»

Цар премудрий Саривон
Радивсь цілу ніч в світлиці,
А під ранок із столиці
Знявся в небо рій «птичок».

Повстанці та ватажок
Сплять собі в цей час в облозі.
Воювать вони ще в змозі:
Є набої, порох, дріб.
Лише зовсім вийшов хліб.
Хоч потроху голодують,

Все ж не плачуть, не сумують,
Не здаються у полон.

«От чудовий снився сон! —
Так звернувся до повстáнців
Наш Сірко проснувшись вранці —
Розказать, товариші?» —

«Ну, бреши, та від душі!» —
Заворчали сіромахи,
Зворухнувшись, як комахи.
І Сірко їм в унісон
Став розказувать про сон.

«Ух, аж страшно, як згадаю!...
Сниться — ніби сам блукаю
В невідомій стороні.
Краєвиди скрізь сумні:
Ліс, горілі пні та гори.
А далеко — сине море
Розлилося. Мріє гай.
Тут же річка — чи Дунай,
Чи якась друга, можливо.
Де не глянеш, як на диво, —
Ні людей, ані тварин.
Далі йду собі один,
Мов приблуда у пустелі.
Скрізь стоять високі скелі,
Підіймаючись в воді.
Глянь — аж плинуть жолуді,
Звичайнісінькі, із дуба.
Мовчки я почухав чуба,
Бо голодний був, як звір.
Далі я звертаю зір
Виключно уже на воду

І узявсь шукати броду,
Щоб дістати жолудів.
Як на зло ж, у берегів
Всюди глибина страшенна.
А вода біжить шаленно.
Вітер хвилі підійма
І віття з дерев лама.
Верби, лози і тополі
Нагинає аж додолу,
Аж при коріні гоїда.
Вкрилась піною вода.
Затягли все небо хмари.
Став. Дивлюсь. Із уст ні пари.
Блискавиця, грім гремить,
Листя із дерев летить.
Хмара хмару доганяє,
Дощик з неба накрапає
І пустився, як з відра...
Ох, сумна була пора!...
Я під деревом присів.
Не дістати жолудів! —
В думці в мене промайнуло...
Трохи згодом — все минуло.

Тиша стала навкруги.
Вечоріє. Сплять луги.
Всі дерева похилились,
Після бурі мов журились.
Соловейки тьохкотять.
В небі зорі меретять.
Місяць тихою ходою,
Пливучи понад горою,
Сумно з неба погляда.
Дзюркотить із гір вода,
Бистру річку доганяє.

Коли чую — хтось гукає!...
Я туди й сюди — нема.
Знову тиша скрізь німа.
І помірною ходою
Бережком понад водою
Ніби далі йду вперед.
Ось зелений очерет.
Коло нього стоїть човен,
Майже вщерть води він повен.
На землі лежить весло.
Скільки радості було!...
Я на берег витягаю,
Вмить його перевертаю,
Спорожнивши — в річку знов.
Сів з весельцем — і пішов!...
Човник через пів хвилини
Долетів до середини.

А на дворі — ніби рай!
В срібних хвилях водограй.
Ніч чарівна. Тиша повна.
Не хитають хвилі човна.
Я пливучи по воді,
Все збираю жолуді,
З насолодою ковтаю
І весь час себе питаю:
Звідки зносить їх вода?...

Озирнувсь. Аж гульк — біда!
Із води скрізь виринають
І до човна підпливають
Мов русалки та мерці.
За весло я — а в руці
Очутилась бур'янина.
Аж мороз пішов по спині,

Коли вглядів, що з веслом
І великим помелом
В човні, прямо перед мною,
Сидить відьма з сатаною.
В очі став, неначе, пил.
Крикнуть хочу, скільки сил,
І не можу з переляку.
Я схопив з води ломаку
І хотів уже гребти,
Щоб на берег припливти,
Коли глянь — аж то гадюка.
Опустились в мене руки,
З переляку весь дріжу
Й нерухомо вже сиджу,
Не володаю собою.
Вачу лиш, що за водою
Гонить човен течія.
В очі ліс мелька й земля.
А далеко видно море.
Серед нього — скелі, гори.
Коли це — з усіх боків:
«Що, наївся жолудів?
Жив, здоров іще, козаче?
Не визнаєш ти нас, земляче?» —
Загреміли всі мерці
І русалки в осоці.
Гляну — сила тут народу!
Всі — до мене, тягнуть в воду:
«Ти від нас не утікай!
Познайомимось давай!
Ти не бійся нас, соколе!
Не були ми злі ніколи.
Ми дамо тобі життя,
Їжа буде і пиття.
Ти забудеш лихо й горе.

Попливемо ось у море,
Там побачиш справжній рай.
Ну лиш, хлопці, затягай!»

Всі мерці гуртом співають
І виразно вимовляють:
«Ой, ти мудрий Саривон!
Ти лютіший, ніж дракон.
Ціле море випив крові.
До людей не мав любови.
Ти живих нас в землю клав.
А тепер той час настав,
Коли всі мерці й русалки
Милі й ніжні, як весталки,
Будуть цілу ніч гулять
Свято буйно святкувать.»

Голоси злилися в хорі.
Срібні хвилі грають в морі.
Клекотить, реве вода.
Човен все сильніш гойда
І наповнює водою.
Раптом, ніби вниз зо мною,
Опускається до дна.
Мить, хвилинка ще одна,
І на землю бурунами
Знов виносить. Під ногами —
Ані човна, ні води.
Глянув я туди й сюди.
Диво дивне! — Серед моря
Ніби острів. Трупів гори.
Скрізь стоїть аж чорний люд.
Всі шепчуть: «Скоро суд
Розпочнеться над катами.» —
І показують руками

На високий ешафот.
Мов води набрав я в рот,
І вперед іду поволі.
Глянь — аж люди напівголі
На помості в ланцюгах,
І в кайданах на ногах,
Мов бики, лежать в загоні
При великій охороні,
Схожі, ніби, на царів,
На панів, чи жандарів.
Словом — люди не звичайні.
Хто ж вони — для мене тайна.

В мене цілий рій думок.
Коли це якийсь жидок,
Крадучися, підбігає
І до мене промовляє:
«А, Сірко!... Щасливий час!
Попередить хочу вас,
Що судити будуть ваших.
Ну, звичайно, разом — наших.
Ось — нехай святий вам хрест!...
Мусим заявить протест!»

Плюнув я йому у харю:
Геть — кажу не то ще вдарю!
Не терплю я жидови!»...

«Уй, Сірко!... Які ж бо ви!» —
Загарчав він, як собака,
Та в юрбу — як злодіяка.

Я хотів когось спитать,
Що за люди там сидять.
Коли це, мов грім з-за хмари,

Загremіли враз фанфари.
Сколихнулася земля.
Слявом вкрилися поля.
Гори трупів зворухнулись.
Люди з радости всміхнулись.
І, як в бурю зграя птиць,
Всі на землю впали ниць.

Уклонившись по тричі,
Повставали. На обличчі
В кожного весна цвіте.
Всі шепочуть: «Суд іде!...»

Не в звичайних сірих свитах,
А в червоних оксамитах
Бачу — судді йдуть з палат.
На поміст зіходить кат.
Взяв у руки він сокиру,
Буркнув щось таке до миру,
Засміявшись, озирнувся,
До кайданників звернувся.
Потім з боку сів до долу.

Підійшов і суд до столу.

Весь належний ритуал
Хутко здійснив трибунал.
І суддя звернувся до люду:
«Встаньте, встаньте всі до суду!
Встаньте мертві і живі!
Ще годину, може дві
І звірюці Саривону
Та катам з Сінедріону
Історичний трибунал
Дасть свій вирок!»

З моря шквал
Повійнув в цю мить з півночі.
Гляну — витрищивши очі —
По воді, з усіх кінців,
Плине безліч, тьма мерців.
Всі на острів випливають
І до суду поспішають.
Є дорослі є й малі.
Гори ж трупів на землі
Ніби після сну проснулись,
Встали раптом, озирнулись,
І, струхнувши з себе бруд,
Стали мовчки слухать суд.

«Хто ви будете і звідки?» —
Так в цю мить звернувся до свідка,
Придивляючись, суддя.

«Імператор Перший я!
Звуть мене Петром Великим».

«Так... Не будьте ж ви двуликим.
Правду хоче взнати суд:
Мер від голоду ваш люд
В ті часи, як царювали?
Голод штучно ви втворюали?»

«О, премудрий судія!
Правду всю скажу вам я.
Не було цього і зроду!
З голоду ніхто з народу
Не умер за царювання».

«Досить. Вам тепер питання,
Відповіжте, Саривон:

Чим тримали ви свій трон?
Голод був у вас в країні? ...»

«По якій такій причині? ...
От цього то й не було!
Все населення жило,
Як та щука-риба в плесі.
Подивіться лише в пресі,
Що писалося в той час! ...»

«Досить. А тепер до вас
Я звертаюсь, добрі люди:
Правду каже ця маруда?»

«Бреше, бреше собакар —
Всесоюзний государ!» —
З усіх боків загреміло.

«Підніміть же руки сміло
Хто від голоду помер!
Ви не бійтеся тепер!»

Піднялося ціле море.

Дивиться суддя й говорить:
«Опустіте!... Опустіть!...
Далі ж так ви не брешіть! —
Він звернувся до Саривона —
Тут не те що гавкати з трона!
Тут не жарти і не фарс!...
Хто так вчив вас? ... Певно Маркс? ...»

«Ні, не я, не я, крий Боже!
На таке я був не гожий!» —
Випалив з товпи жидок.

«Досить, досить балачок! —
Судія звернувся грізно —
Слово й діло ваше — різно!
Зна про це і дівтора...»

«А скажіть — пита Петра —
Де робочу силу брали,
Як канали будували?»

«Запорозьких козаків
З України я привів.
Тисяч з двадцять, певно, люду.
Я брехати вам не буду».

«Добре. Вільні ви. Ідьте.
А тепера ви скажіть —
Він звернувся до Саривона —
На будівлю Волго-Дона,
Біле море і Нева,
Потім Волга і Москва
Де й яких людей ви брали?»

«Всі дороги і канали,
Як відомо, певно, вам,
(Я збрехать собі не дам!),
Будували нам злодії,
Вбивці, контрики, повії,
Шкідники та куркулі,
Всі покидьки, взагалі».

«Поки що, сідайте, досить!...
Правду, чи брехню морозить?» —
В натовпу пита суддя.

«Бреше, бреше катюга! —
Загреміли знову люди —
Довго він брехати буде?»

Саривон почав кричати:
«А мені на вас начхать!
Брешете сами, звірюки!...
Ух, собаки, хижі круки!...»

«Замовчіть!... Це вам не трон!
Ви — підсудний, Саривон!» —
Судія його спиняє.

Слідом знову промовляє:
«Всі повії, шкідники,
Контри, вбивці, чужаки,
Глитаї, злодії, дуки,
Підніміть угору руки!...»

Підняли. Як стовбурі
Появилися вгорі
Де-не-де, зріденька, руки.

В Саривона, як в звірюки,
Заблищали очі вмить.
Видно злість страшна кипить.
Раптом встав і просить слова:
«Провокація!... Це змова!
Це — демагогічний жест!
Заявляю вам протест
З приводу голосування!
Подивіться всі видання!...»

«Перестаньте, Саривон!
Преса ваша — не закон!

Нам відомі всі журнали,
Де писалось про канали,
Краще сядьте і мовчіть.
Свідка другого введіть!...»

Командант уводить свідка.

«Хто ви будете, лебідка?» —
Судія питає знов —
«Хоч не руська в мене кров —
Росіянка я душою.
Катериною второю
Ще й Великою зовуть.
Люди всі мене кленуть.
А за що — й сама не знаю».

«Так. Про це вас не питаю —
Судія її спинив —
Ви скажіть, хто втворив
Лад крипацький в Україні?
І яка цьому причина?...»

«В мене бахурі були
І вони цей лад ввели
На зразок, що був в Росії.
Це робилося в надії
Утворить таке життя,
Щоб і їжу і пиття
Вдовіль мало наше панство,
Чи, вірніш сказати, дворянство.
Всі царі, у всі віки,
В тім числі й більшовики,
І сатрапи їх придворні,
В тій чи іншій, може, формі,
Всі заводили цей лад».

«За одвертість вашу рад —
Судія її спиняє.
Далі знов таки питає:
А скажіть, Саривон,
Ви, як вводили закон
Про суцільні колективи,
Мали теж якісь мотиви?
Чи без жодних міркувань?...
Можете провести грань
Між крипацтвом Катерини
Й рабським станом України?...»

«Говорю вам без вагань:
З чисто шкурних міркувань,
Я, як син своєї кляси,
(Говорю не для прикраси)
Все вживати був готов! —
Нищить люд і лити кров,
Стерти вольності в державі
Мав на це я повне право.
Щоб втворить нове життя,
Щоб старому-вороття
Не було уже навіки,
Щоб колишні недоріки
Не могли помститись знов
І пролити нашу кров
Я поставив так питання:
Інша форма панування
Нам потрібна в цей момент.
А ворожий елемент...»

«По марксистськи!... Це - кла-сич-но! -
Судія промовив зично —
Значить так, що колектив

Вашій клясі утворив
Рай, блаженство, щастя повне?»

«Розуміння це — умовне» —
Заперечив Саривон,
Трошки нижче взявши тон.

«Розумію цілковито! —
Перебив суддя сердито —
Ви — тиран і демагог!...
Із-за ваших «перемог» —
Міліони в домовині!...»

Потім знову Катерині
Він питання задає:
«Ще бажання в мене є
Взнать, які вживали міри,
Вами вславлені куміри,
Щоб кріпацтво закріпить
І панів усіх натлить?»

Катерина відповіла:
«Як де буря клекотіла,
То зганяли мужиків
До віддалених степів,
На нову, сказать, оселю.
Лише зовсім не в пустелю
І не в СЛОН, чи СИБУЛОН,¹⁵
Як робив це Саривон».

Судія у цю ж хвилину,
Відпустивши Катерину,
Командантові звелів,
Щоб другого свідка ввів.
Прізвища — не пам'ятаю...

Далі потім, як згадаю,
Поступово, по черзі
В суд з'являлися князі,
Інквізитори, чекісти,
Єзуїти, комуністи,
Імператори, царі,
Фараони, жандарі,
Аракчєєви, Бірони,
Словом, друзі Саривона
І уся його рідня.
Певно, що забракло б дня,
Як про все розповідати,
Що вдалось ві сні чувати.
Другим разом, в інший час.
Поки ж що повім для вас,
Як суддя питав Миколу.¹⁶

Ось підходить він до столу.
Сам — риженський і низький.

«Хто ви будете такий?» —
Судія його питає.

Той йому відповідає:
«О, премудрий, судія!
Зна, напевно, вся земля,
Дякувать жидам лукавим,
Що Миколою кривавим
Звуть мене государя...
А тепер, яка пора!...»

Тут заплакав він, схилився,
Потім пильно подивився
Навкруги. Суддя спитав:
«Государ якось сказав,

Що кривавим вас прозвали.
Нам би ви не розказали —
За які такі гріхи? ...»

Дуже просто, без пихи
Відповів судді Микола:
«Я й батьки мої ніколи,
За всі триста з лишком літ,
Не вчинили стільки бід,
Як премудрий Саривон.
Люду не один мільйон
Він сховав навек в остроги.
Що лиш діяли Бульдоги! ...
Хто б знайшовся із людей
Розкопати Колізей,
Катакомби, чорні мури
І творіння диктатури? ...
Хто б сказати в світі зміг
Скільки люду впало з ніг
То голодних по дорозі,
То в Сибіру на морозі,
По Карельських болотах,
На каналах, у снігах,
Голих, босих, в лютім горі? ...
Капелина крові в морі
Проти їх мої діла.
А зухвала жидова
Ще говорить: він — кривавий! ...
Боже милий! Боже правий!
Чи тож визнає темний люд,
Як знущавсь над ними бруд? ...»

«Взнають, визнають небожата!
Дума праведна крилата! —
Перебив його суддя —

Потім скажуть, що бліда
Пісня Данте Аліґ'ері,
Як впадуть печерні двері».

Трошки згодом прокурор
Розповів ще про терор,
Про змію п'ятиголову
І закінчив так промову:
«В горах, тундрах, болотах
Будував на кістяках
Піраміди, пантеони,
Як колись ті фараони.
Пекло можна б здивувать,
Коли б зміг хто розказать
Про творіння Саривона
І його Сінедріона.
Кат кривавий Саривон —
Це старий Ассаргадон
Колосального масштабу!
Стратить гадину-нахабу
І увесь його кагал
Мусить тут же трибунал».

Оборонці виступали —
Кари також вимагали.
Ну точнісінько, як в нас! ...
А підсудні в один глас
Заявили, що — не винні.
Тут, мовляв, сами повинні
Їх піддані та раби,
Що тягались за чуби
І кричали: мало каррри! ...
«Громадянські війни-чвари
Неминучий є закон» —
Так закінчив Саривон.

А, як вийшов суд для ради,
В нетерплячої громади
Розв'язались язики.
Неймовірніші чутки
Скрізь пішли про Саривона.
Згадують весь час Нерона,
Числа — вісім, десять, п'ять¹⁷
На устах у всіх стоять.
Всюди лемент, гомін, крики:

Коли це, як перш, музики
Знов гремлять, даючи вість.

Ось зійшли вже на поміст
І суддя звернувся до люду
Сповідити вирок суду.
Кожен, звісно, з місця встав.

Лише він читав почав —
«Іменем всього народу
Положити на колоду
Саривона і катів...» —
Коли це з усіх боків:
«Браво! Браво! — загреміло —
За криваве їхнє діло
На колоду їх звірюк!...
На колоду!... Всім каюк!...»

Голоси злилися в хорі.
Гомін, ляскіт рук в просторі.
Радість в кожного в лиці.

Кат, з сокирою в руці,
Саривона взяв за чуба,
У дугу зігнув, як луба,

Вимовив якісь слова,
Розмахнувся — і голова
Покотилась по помосту.

Люд гукає замість тосту:
«Кари, кари всім псарям!
Крови швидче дайте нам!»

Кров же летиться з Саривона
Мов з убитого дракона:
Вгору цівкою летить,
Безперервно дзюркотить.

Кат наповнює посуду,
Подає і каже люду:
«Він вас голодом морив.
Міліони подушив.
Нате, пийте, кров це ваша!»

І налиті повно чаші
З рук до рук передають.
Чорну кров гарячу п'ють.
Без горілки всі п'яніють,
Веселяться і радіють.
Без турбот і без думок
В коло стали і танок
В сьайві замигтів на славу.

Кат свою кінчає справу —
Міря під один аршин.

Лише я стою один
І люблюсь дивним дивом.

Трохи згодом, ніби димом
Стала критися земля.
Чую — голос промовля:
«Світ уже! Пора додому!»

Гляну — всі, один по'дному,
В море кинулися вмить.
Я ж — не знаю що й робить:
Як стояв — стою й дивлюся.

Кат, углядивши, звернувся:
«А ти будеш хто такий?...»

Я — Сірко! — кажу.

«Який?» —

Знову він мене питає
Та до мене підступає
Із сокирою в руці.

От коли прийшли кінці! —
В думці в мене промайнуло.
Разом в п'ятах аж шпигнуло.
Став, як птиця та без крил:
Хочу крикнуть, скільки сил,
І не можу — дух заперло.
З ляку в мене все завмерло.

Кат ще ближче підступив:
«Так і ти своїх душив? —
Запитав мене він грізно —
Теж ішов з батьками різно?
Не жалів і ти людей?» —
Та сокирою з плечей

Враз на мене розмахнувся...
З ляку кинувсь я... й проснувся.

От такий то сон мені!

Повстанці були сумні.
Думи чола їх укрили.
Всі Сіркові говорили,
Що такі жахливі сни,
Та іще під час війни,
Служать знаменем розгрому.

Все відомо це старому.
Сів, сидить, неначе пень.
Є думок на цілий день.

Ватажок, уставши вранці,
Обійшов, оглянув шанці
І, йдучи до куріня,
Вглядив, що Сірко куня,
Зажурився, чи, ніби, плаче.

«Ти чого це, мій козаче? —
Він звернувся до Сірка —
Сором так для козака!»

Той йому відповідає:
«Всяко, бачите, буває!
Щось не весело мені.
Бачив я страхіття в сні.
А тепер нема спокою».

«Ти махни на все рукою!» —
Засміявся ватажок
І хотів іти в лісок.

Глянь — аж з півночі, мов хмара,
Зграя пtiць, не як отара,
А ключем, як журавлі,
Височенько від землі,
Ближче й ближче підлітає.

Ватажок себе питає:
«Що за диво? Восени,
А не влітку, чи з весни,
Відлітають в ірій пtiці!»

Він не думав, що з столиці
Саривон пошле «птичок».

Роздивившись, ватажок
Вмить повстанцям та Сіркові
Дав наказ: «Усім в діброві
Поховатись до печер.
А не то — біда тепер!»

Ще не встигли влізти в нори,
Як «птички» укрили гори.
Крила білі, аж блищать.
Всі гудуть, а не пишчать.

Коли це, як з Єрихона,
Ніби голос Саривона:
«Не здастесь у полон? . . .»

«І не думай, Саривон!» —
Гаркнули повстанці дружно.

«З хлібом як у вас, потужно?
Їсти хочите, скажіть? !»

«Хочемо, допоможіть!»

«Добре, зараз нагодуюм.
І від смерти вас врятуєм.»

Ось летить один — бу-бух!
Скрізь лунає — ох та ух.
Другий впав — іще сильніше.
Далі дужче і частіше
Всюди чутно — бух та бах! . . .
Не зосталось на ногах
Ні одного на поверхні.
В купах — мертві нижні й верхні.
Всі наїлися і сплять.

А хвилинок через п'ять,
Як крицеві царські пtiці
Повернули до столиці,
Всі Бульдоги-вояки
Кинулись, як ті вовки,
Що почули запах крові:
Бігають серед діброви,
Лізуть на вершини гір
І викурюють із нір
Переляканих повстанців.
Сотні три, чи й більше бранців,
Відпровадив легіон
До царя в Сінедріон.

Цар з судом, у повнім складі,
Ухвалили на нараді:
Полонених не стрілять,
А до смерти катувать.
Це, мовляли, для науки,
Щоб і діти і онуки

Вік закаялись робить,
Що закон їм не велить.

Цар гуля. Реве столиця.
День і ніч його світлиця
Заливається вином.
То ж з Бульдогами гуртом,
На коротку дуже ногу,
Цар святкує перемогу.

Як не прагнув легіон
Всіх повстанців взять в полон,
Все ж Сірко, якимсь то чином,
З невідомим селянином
Заховався між круч і скель
І до рідних знов осель
Причвалав одної ночі.
Вибивсь з сил, запали очі,
Почорнів, немов земля,
Ледве слово вимовля.

Зодягнувшись в інший одяг,
В другу ніч сіда на потяг
І в короткий зовсім час
Прилетів Сірко в Донбас.

Як на диво, де не гляне,
Скрізь тиняються селяне,
Повигонені із хат:
То свояк, то кум, то сват...
Словом — вся ноєд голота.

Влаштуватись на роботу
Він зумів у той же день.

Тут уже — ані телень!
Трохи став Сірко умнішим.
Він, щоб бути в собі певнішим,
Не вступає в балачки,
Як говорять землячки,
Бо боїться, щоб шпіони
Та агенти ГЕПЕВОНИ
Не заперли в Равелін,
Як узнають ще хто він.

От Сірко зажив в Донбасі,
Як в воді лини й карасі.
Бога дякувать-хвалить
Є що їсти, є що й пить.
То по селах та станицях
Можна їхать на дурницях,
Забирають останній хліб
І, в додаток, кулі й дріб
Заганяють людім в спину,
Як сховає хто в хатину,
Чи у клуні хліба з пуд,
А Донбас та Кузнецькбуд —
Це не села, не станиці!
Знають добре у столиці,
Що голодний робітник
На весь світ підніме крик.

Хоч Сірко і бадьорився,
Все ж в душі щодня журился.
Особливо ж — як Дракон
Видав ось такий закон:¹⁸
«Власність в нас тепер — священна.
Разом — непри-косно-венна.
Хтої свої простягне руки —
Розстріл буде, для науки,

Щоб залишили думки
Всі злодії-чужаки
Далі жити за крадіжку».

Чи лежить Сірко на ліжку,
Чи в лісочку на горбі,
Він міркує сам собі:
«Це так-так! Оце так мило!
Зруйнувало всіх «Світило»
Та й священна ще тепер!
От нечистий людоджер!
Де ще є такі держави? ...»

Вже гремлять судові справи.
Там то там іде процес.
Роздувають скрізь ексцес,
Покладаючи надії,
Що свої прикриє дії
Всесоюзний цар-пігмей.

Розстріл змучених людей
По кривавому закону
Довелось Сінедріону
Учинять таки щодня,
Бо народ, чорніший пня,
Після жнив побрів до міста
Здобувать на зиму їсти.
Половина всіх селян,
Взявши звичай християн,
Поробилися старцями
І пішли із торбинками.

Цар премудрий Саривон
Та його Сінедріон,
Зрозумівши, що весною

По ріллі за бороною
Буде нікому ходить,
Ухвалили: «Припинити
Будь який відплив мужицтва».

Щоб вернуть же з виробництва
На село працівників,
Та позбутись чужаків,
Розв'язали цю проблему
Ввівши паспортну систему.

Після цього, в зимній час,
Залишаючи Донбас,
Виробництва, Кузнецькбуди
Повертались знову люди
До зруйнованих хатин.

І Сірко, собачий син,
Незабаром повернувся.
Він сюди й туди метнувся,
До рідні, до свояків,
До знайомих мужиків,
А мукі — ніде й пилини!
Люди, ніби ті тварини,
Гризли різні корінці.
Пухирі вже на лиці,
Із страшними животами,
Не володають ногами,
Всі лежать, неначе пні.
Дожива останні дні
Замордоване селянство.

А Бульдоги — міське панство —
Як і рік тому назад,
Не вилазять із нарад.

Все складають різні плани
І доносять, що селяни
Поховали в землю хліб.

Їх навча цьому Готліб,¹⁹
Пишучи щодня у пресі,
Що в селянства у чересі
Є червінці ще царя.
Вистачить, мовляв, добра
Більше як на десять років.
Смикать можна з різних боків!
Раз від голоду не мруть —
Значить добре ще живуть.

Це мірило Саривона
В них було замість закона
У відношенні села.

Зна Сірко про ці діла.
Бачить він, що темні сили
Довели вже до могили.
Ще далеко до весни,
А вже скрізь батьки й сини,
Матері і їхні дочки,
Як в покоси колосочки
Падають в жнива з під кіс,
Так вони, немов той ліс,
Де пройшла велика буря,
Хиляться від диктатури.

Всюди звістка прогула:
«Голод, голод... Смерть прийшла».

В жах і розпач впали люди.
Шепчуть всі: «Що ж далі буде?»

Скоро чверть усіх селян,
Богом проклятих слов'ян,
Що вікамигнули спина,
Поховали в домовини.

Тут Сірко згадав про сон.

А премудрий Саривон
Тисне дужче із столиці:
«До сівби та косовиці
Приготуйте реманент!
Не прогайте влучний мент!
Розгортайте соцзмагання
За виконання завдання!»

Ось підходить і весна.
А голодна сторона
Вся лежить, як домовина.
Тепла стала вже година,
В поле їхати пора.
Тут же де-не-де з двора
На півдохлій конячині
Лише три, чи п'ять починів
Зроблено, немов на сміх.
І до того ж, як на гріх,
Обійшовши кілька гоней,
Впали мертві троє коней.

Тут Бульдоги до царя:
«Государ!... Тяжка пора
Нас спіткала в Україні.
Все подошло: коні, свині,
І худоба, а селян —
Не врахує сам шайтан!
Для сівби — нема й зернини.

Не шукай на це причини!
Все доложимо, як Богу!
Поки ж що — вкажи дорогу.
Ти мудріший ніж мудрець!»

Тут листові і кінець.

Як одержав звістку Молох,
Враз ударив він на сполох:
Кинувся до всіх кінців,
Посилає посланців
Розузнати за події.

На місцях його вітії,
З'ясувавши дійсний стан
І можливості селян,
Полетіли до столиці.

Все узнавши до дрібниці,
Цар премудрий Саривон
Видає такий закон:
«Для підтримання рільництва
Увірват' від виробництва».

Цим хотів свою любов
Показать Сіркові знов.
Він до його приїжджає,
Люб'язненько промовляє:
«Не вмирай лиц, милий пес!
Ось посіємо овес,
Гречку і пшеницю яру.
Завдамо тоді ми жару,
Як уродить гарний хліб!
Будеш мати і ти сто кіп
Жита, гречки та пшениці.

А із іншої пашниці —
Теж копиць не менше ста!
Справа тут, як бач, проста!...
Знай, що в цій же п'ятилітці
Ти, неначе птиця в клітці,
Заживеш вже без біди.
Питимеш, замість води,
Дорогі, найкращі вина.
З м'яса — буде лиш свинина.
Словом, — їстимеш, що слід.
Заживе тоді твій рід!...
Ну, так як Сірко нам скаже?»

Той подумав: «Добре маже
Всесоюзний демагог!» —
Потім каже: «Бачить Бог,
Що нічого я не вдю!...»

«Розумію, розумію! —
Саривон перебива —
Дам я хліба... пудів з два!
Це — для першого початку,
А вірніш — замість завдатку,
Щоб, уставши завтра з ніг,
По ріллі ходити зміг.
Для сівби ж — я дам мільйони!»

Почуття самосхорони
Лиш немає в мертвяка.
Є, зате, воно в Сірка.

І на другий день уранці
Всі Сіркові голодранці,
Пополам уже з гріхом,
В полі сіяли гуртом.

Чорні хмари в небі бродять.
Дощик лле, зернята сходять.
Гріє сонце золоте.
День за днем усе росте.
І садочки вкрились цвітом.
Все ж ніде не пахне літом
І ніхто йому не рад.
Всюди чутно трупний смрад.
Від землі чорніші люди
Скрізь лежать і б'ють у груди,
Тіло рвуть своє в шматки.

А Бульдоги — як бики!
Не звертаючи уваги,
Нишком, ніби для розваги,
Всюди в полі на горбах
Роблять вишки у хлібах,
Бо наказ був із столиці,
Щоб, іще до косовиці,
Підібрали вартових
І усіх старців сільських,
Мов ту галич, гнали з поля.
Знає цар, що зла недоля
Змусить всіх живих людей
Йти самим і брать дітей
На поля «козакувати»,
Душу грішну рятувати,
Поки ще вона жива.

Недалеко і жнива.

Ось хліба вже колосяться.
Люди стали в них з'являться.
Напівстигли колоски
Чик-чик-чик — і в торбинки.

Як дійшло до Саривона,
Що не в змозі охорона
Встерегти усі хліба,
(Бо собача зла юрба
Налітає, як ті круки),
Наказав він, для науки,
Тих, що вловлять у хлібах,
Розстріляти на місцях
По серпневому закону.²⁰

Щоб підсилить охорону,
(Хліб потрібен за кордон!),
Цар премудрий Саривон,
У Сірка згубивши віру,
Ще таку вживає міру:
Собачат його набрав,
Стьожечки поначіпляв,
Щоб, закінчивши у школі,
Стерегли хліба у полі.
Став їх добре муштрувать,
Уму-розуму навчать,
Бо малі, мовляв, дурніші,
Можуть бути вони вірніші,
Якщо їх нагодувать.

От взялися вартувать.

Собачата і Бульдоги
Зайняли стежки й дороги.
Хто не йде — вони кричать:
«Ти-куди? ... Хліба зривать? ...
Повертай скоріш до дому! ...»

Довелося — по другому:
Люди стали, як сичі,
В жито лазити вночі.

Пильно варта скрізь вартує.
Все ж за всіма не вслідкує,
Бо голодних сіряків —
Як під осінь тих граків!

Кожен з них вночі й живився,
Поки в руки не вловився.
Хто ж попався — вірний гроб!
Всім дали по кулі в лоб!

Хоч багато душ згубили,
Все ж Сірка ще не вловили.
І Бульдоги-посіпаки,
Взнавши, як зимують раки,
Підмовляють собачат
Взяти в руки автомат
І простежить до півночі.

Ті, раденькі та охочі
До ласенького шматка,
Узялись вловить Сірка.

Ніч. Сірко іде із двору.
В дуже пізню, темну пору,
Він підходить до хлібів.

Раптом — крик з усіх боків:
«Ти це що тут робиш, тату? ...
От за це — тебе на страту! ...
За крадіжку — всім щабаш!»

«Змилуйтесь! ... Я ж батько ваш! —
З переляку обізвався —
Виростав вас, турбувався,
Ночі цілі я не спав,
Добрих звичаїв навчав,
Як звільнити Матір нашу
Із цього розгардіяшу ...
Чи один хоч скаже з вас,
Хто й за що руйнує нас? ...
І защо ж мене стріляти?
Я ж не встиг іще зірвати
Ні одного колоска ...
Відпустіть свого Сірка!»
Та й вклонився всім низенько.

Чує він — про щось тихенько
Між собою гомонять.

«Відпустіть мене хочять!» —
В думці в нього промайнуло.

«Ти не стався дуже чуло
До страждань своїх батьків! —
Вголос вже прогомонів,
Певно старший, і питає: —
Ти не знаєш, що буває
Наша правда і не наша?!
Так учив нас Постиш Паша,²¹
Саривонів кращий друг.
Не давать старцям потуг! ...
Не зв'язки старі родинні
Ми тримать в житті повинні —
Чуйність класову кохать! ...
Більш не будем сперечать!

Сходьте звідси на дорогу!
Віддамо його Бульдогу».

Привели... А там Сірка
Узяли за язика.
Розпитали по закону
І здали під охорону,
Щоб до ранку ще не втік.

Добрий дуже чоловік
Був в особі вартового.
Він розпитує старого —
Що й до чого, як вловивсь,
Чи бува не придививсь,
Що, чомусь, не скрізь в країні,
А в одній лише частині,
В тій, як раз, що всіх трима
На тюрмі стоїть тюрма
І панує жах та голод.

«Е, голубчик, .. — дуже молод!
Не тобі дурить мене!
Ти само іще дурне!» —
Так Сірко в цей час подумав.
Тут же ледве не зарюмав
І в нічну поглянув даль.

Так йому зробилось жаль,
Що своїх батьків дитина,
Зна, що гине Україна,
Баче все і вдень, і вніч,
А веде шпигунську річ.

Стало враз йому огидно,
Бо занадто просто й видно
Розбалакавсь, як дурний.

«Ви — ще дуже молодий! —
Він звернувся до вартового —
І, напевно, що нічого
Ще не бачили в житті!
Я дивуюсь простоті...»

«Ех, мій батьку і мій друже! —
Вартовий сказав недуже —
Що, неправду я кажу?...
А кого я стережу —
Нічого мені питати.
Ранком станеш ти до страти.
Будуть знать про балачки
Лише стіни та пічки».

«Бач, куди він закидає! —
Дума знов Сірко й питає: —
Ви запевнені, що в нас
Голод є у даний час?...
От по моему — немає!»

Той йому відповідає:
«Так нема — як в тебе рук!
В містові укрили брук
З голоду померлі трупи.
Скрізь лежать їх цілі купи.
Та і сам ти пухлий весь!...
Скрізь погано: там і десь,
Лише в нас, ти ж бач, як в раї!...
Муки — будуть ще безкраї».

Тут задумавсь вартовий.
Раптом зблід, як неживий.
Мимоволі іздрігнувся,
Коло ґратів обернувся
І поглянув навкруги.

Що шпіони-вороги
Уживають цю методу,
Поки все на чисту воду
Виведуть при балачках,
Знав Сірко, але в думках
Впевненість, чомусь, з'явилась,
Що людина ця дивилась
Безнадійно в далечінь.

Як спадає в спеку тінь,
Так стає Сіркові гарно,
Як подума: «Чи не марно
Підозрілість маю я?
Може ж є душа жива
І між ними, між катами?»

І Сірко з цими думками
Затремтів, як в сполох дзвін:
«Як же взнати мені, хто він? —
І, подумавши, питає:
А скажіть, в житті буває,
Щоб хто небудь із людей
Завжди був одних ідей?»

Той подумав, усміхнувся
Й до Сірка ось так звернувся:
«Ти розумний, сірячок!
Хочеш взнати з балачок
Чом одвертий я з тобою?»

Той киває головою,
Виглядаючи з-за ґрат,
І подумав: «Ні, не кат!»

Вартовий почав тихенько:
«Я упевнився давненько,
Що на світі людський рід
Вибірає мільший брід.
Був з нас кожен боротьбистом,
Побував і укапистом,²²
А пізніше всі гуртом
Знов новеньким ремеслом
Захопились по глаголу
Із «всевишнього» престолу...
Це, неначе, парадокс!...
Дійсно, я — не ортодокс.
Зате «батько» наш нерідний
Ції назви дуже гідний: —
Нами вславлений кумір,
Чи, ясніше, — цар-вампір,
Не звертає із позицій,
А ділами інквізицій
Зав'язав нас у мішок...»

«Ви пробачте, мій дружок!
Не второпав я усього!
Розкажіть же, що до чого,
Бо у темного Сірка
Ще бракує словника».

Що й до чого кожне слово
Розуміє він чудово
І сприйма, як автомат.
Зна, що робить дипломат! —
Хоче він від вартового

Взнати дечого нового
Із сучасних же подій,
Раз стоїть в сторожі свій.

Вартовий не озивався.
Більше вже не усміхався,
А, нахнюпившись, мовчав
І про ось що міркував:
«Що для нас ця боротьба?...
Для історії ганьба!...
Як в безодню впали роки.
Із людей останні соки
Повисмоктував вампір,
Нами ж вславлений кумір,
Та його Бульдоги-спрути.
Де, куди поділись Брути?...»

Він страшенно хвилювався.
У думках своїх вагавсь,
Як і всі опортуністи. —
Сам, бач, хоче краще їсти
І Сірка у серці жаль.

Так нова й стара мораль
Краяли у нього душу.

«Що ж робити далі мушу? —
З жахом він себе пита —
Де ж та правда пресвята?...
Чи не випустить на волю
І піти й собі по полю
Знов з батьками, із Сірком?...
Бравим був би козаком!»

Раптом кроки. В коридорі —
Майже видно, бо надворі
Поховалися зірки.
Обрій вкрили хмароньки,
Золотить їх промінь сонця.

Вмить підходить до віконця
З караулу розвідний.

Він — спокійний, лагідний,
Щось промимрив вартовому,
Передав діла другому,
На Сірка звернув свій зір
І пішов собі на двір.

З цим Сірко вже не балакав.
Сів і з радости заплакав,
Що хоч тут, в предсмертний час,
Все ж почув той рідний глас,
Що на вільному просторі
Мовчазний, як в небі зорі.

Цар премудрий Саривон
Та його Сінедріон
Стільки люду розстріляли,
Що сами собі казали:
«З ким же будем на жнивах?...
За крадіжку на полях
Нам не вигідно стріляти.
Кращі будуть результати,
Якщо їх, замість тягла,
Залишити для села,
Раз подошли люди й коні.
Необхідно і в закони,
На основі дійсних змін,

Дати декілько відмін,
Щоб були вони практичні
І цілком діалектичні.

Через два дні, вечірком,
Суд чинили над Сірком.

Підійшовши з різних боків,
Присудили: «Десять років
Запрягати його в фургон». —
Так велить, мовляв, закон.

Як настала ж косовиця,
По наказу із столиці
Припинили хід станків
І дали робітників.²³

Ті, пустивши в хід машини,
Оголили десятини,
Викосили все підряд
І поїхали назад.

От Сірко, ввійшовши в ролю,
Возить снопики по полю
І складає їх в стоги.

А Бульдоги-вороги
Пильно всі за ним слідкують
І в душі собі кепкують.
У розмові ж до Сірка
Річ ведеться ось така:
«Бач, Сірко! Кому до чого!...
Ніби ти й родивсь до цього!
От підходить до лица!...
Доведеться посланця

Посилать до Саривона,
Щоб урвав часу від трона
І поглянув на жнива...
Ти — тварина вже нова,
А душею — старуватий!
От у цім — ти винуватий.
Ти ж тепер універсал!
Сам збудуєш і канал,
І дороги, й залізниці
І потреби возовиці
Ти обслужуєш нам цілком».

Так глумились над Сірком
Ті Бульдоги-езуїти.

А в цей час Сіркови діти,
Як було і навесні,
Додихали на стерні.
Бо такий же був закон,
Що спочатку — закордон
Та зачинені розпреди,²⁴
Потім вже — Сірка потреби.

Цього року — як торік:
Хліб увесь зvezли на тік,
Змолотили серед поля
І була царева воля
Збільшить вивіз за кордон.

От Сірка впрягли в фургон,
Чи по нашому в візочок,
(Начепили ще й дзвіночок,
Щоб бува Сірко не втік,
Як було це з ним торік),
І найкращої пшениці

Повезли до залізниці,
Щоб звантажить у вагон.

Цар премудрий Саривон,
Щоб із експортом не сісти,
(Бо якраз одержав вісті,
Що не виконано план,) —
У кишеню взяв «наган»
І летить скоріше птиці
Помагати возовиці.

Непорядки на селі
Він замітив немалі:
Зараз кинулося в вічі,
Що можливо збільшить в двічі
Навантаження візка,
Бо, мовляли, у Сірка
Сили дуже ще багато.

По ударному, завзято
Заходивсь він доказать,
Що не треба горювать,
Бо можливості — здорові.

Навантаживши Сіркові
В двічі більше на візок,
Цар, узявши батіжок,
До Сірка промовив слово,
Що, мовляв, обов'язково,
Як прийдуть на вокзал,
Улаштує гучний бал,
І звелів рушать в дорогу.

З місяця рушить — допомогу
Надали йому гуртом.

І Сірко повіз з трудом
Навантажений візочок.
А за ним ідуть в рядочок
Саривон та камергер.

Цар міркує: «Аж тепер
Наладнаю гарно справу
І зміцню свою державу.
Виб'ю з них прокляту лінь!»

Хоч Сірко везе, мов кінь,
Все ж тремтять у нього ноги.
От-от-от серед дороги
Обезсилений впаде.
Саривон же збоку йде
І, немов, того не баче.

А Сірко вже гірко плаче,
Проклина своє життя.
Раптом став він і пита:
«Мудрий цар! Дозволь попити
І хоч трошки відпочити,
Бо от-от впаду із ніг».

Цар показує батіг:
«Не прохай, бо все це — марно!
Мусиш працювать ударно,
Тако ж само, як і я!...
Ти — як та жеретія! —
Їсти ласо лише й знаєш!
А державний план зриваєш!
Так хіба ж це не ганьба?...
Їдь, туди он, до горба,
А там далі — буде видно.
Це уже занадто бридно!...»

Ну, рушай, тобі кажу!
З місця взять — допоможу».

В думці дума: «Остогидло!»...
І, підходячи до бидла —
Стьоб по спині батіжком! —
«Ну, сильніш, дружніш, разком!»

Саривон іде й сміється,
А Сірко, аж пада, пнеться.
Все ж везе таки візок.
Саривон сіда в задок:
«Від далекої дороги
Заболіли в мене ноги
І ламає поперек.
Певно, від південних спек...
Повезе нечиста сила!
Ще нема на лобі мила!
Не який важкий тягар!».

А Сірка вкидає в жар.
Обливається він потом,
Весь у піні, хека ротом.
Все ж, по рівній колії,
Ще верстви не менш як дві
За одну-другу годину
Він провіз з гори в долину.
А, як в'їхав на пісок,
Впав Сірко і став візок.

«Ах, ти ж чортова псявіра!
Вб'ю, уб'ю собаку-звіра!
Що, ти знов за саботаж?...
Ну, мерщій отута ляж!»

Той подумав: «Воля царська —
Та ж неволя басурманська».

І, коли Сірко приліг,
То пішов гулять батіг.

«Ой, уб'єш, уб'єш ні за що!
Зовсім же я не ледащо!
Вірний же тобі я пес,
Бачить навіть Бог з небес!»

Саривон же полосує,
Мов нічого він не чує:
«Ось на, ось за ці діла!
Вижену тебе з села,
Ще й з тавром на виднім місці,
Щоб ніде в селі і в місті
Не приймали хижака!
Що, тебе це не ляка?...
Признавайся в саботажі!»

І Сірко, схлипнувши, каже:
«Мудрий царю сторони!
В саботажі не вини —
Очі підтягло під лоба!
Не далеко вже й до гроба!»

«Ти гляди мені, шакал!
Не то — зараз на канал!...
Що, ти знов згадав Вандею?
Якщо будеш ти свинею,
То віддам в Сінедріон».

І премудрий Саривон,
Як Сірко через пісочок

З горем перетіг візочок,
Знов увівся, як раніш,
І міркує: «Так вірніш!...
Бач, яка нечиста сила!
Тут би, певно, і кобила
Усього не повезла!
Сили в нього — за вола!
В плуга можна запрягати,
Зміг би землю він орати!
Постривай! У влучний мент
Я зроблю експеримент!»

Непомітно крок за кроком,
Ось і станція під боком.
Валять люди на перон:
«Здрастуй, мудрий Саривон!» —
Кланявсь люд і привітався.

Тут і мітинг розпочався.
Славлять мудрість мудреця,
Наче Господа-Творця.

Здавши зерно на вокзалі,
Саривон спішить до залі,
Де в той час містивсь буфет,
Поруч — хор, оркестр, квартет.

Вглядівши свого владику,
Вшкварили співці й музики:
«Ой, ти, царю наш мудрець,
Не боїшся ти фортець!»

Потім там пили й гуляли
Та владику прославляли.

Про Сірка ж забули всі.
Він стояв, як кінь в дузі,
Та дививсь весь час з під лоба:
«Жре диявольська утроба!
Я ж — голодний, наче вовк...»
Це сказав він та й замовк,
Бо углядів, що з перона
Ніс чортяка Саривона.

Тут, без зайвих балачок,
Саривон сіда в візок.
Камергер швирга скорину:
«Лопай на, собачий сину!
Та й цього не слід свині,
Бо ми ж ідем впорожні!»

Проковтнув Сірко, як муху,
І, набравшись сили-духу,
Хутко, підтюпцем побіг.

Вже не чує він і ніг,
Підтоптався і шкутильгає.
Саривон же докоряє:
«Темпів, темпів набирай!
Ти дивися, поспішай,
Щоб відвіз ще вдруге хуру!
А не то — зніму я шкуру!»

Знав Сірко, що те закон,
Що промовить Саривон.

Ані слова не сказавши,
Він, живіт свій підобгавши,
Мчав наввистрибки візок

І не счувсь коли й пісок
Він залишив за собою.

Цар хитає головою:
«Безліч ще у нас джерел!
Глянь, Сірко наш, як орел
Вилетів на горб з долини!
Ще багато сил в личини!
Можна тиснути сильніш.
Стій же, я візьмусь сміліш!»

Як скінчили возовицю,
Цар, відвідавши столицю,
Сплів утрое батіжка
І узявся за Сірка
Проробляти далі спроби,
Бо боявся, як хвороби,
Що цієї осені
План сівби озимини
Зможуть всюди провалити —
Землю нічим обробити.
Як де й зорана земля —
Не боронена рілля.
Пирії повиростали,
Мов землі і не орали.

Та нема таких фортець,
Щоб не взяв їх цар-мудрець!
Бо «мудріший» за Сократа
І хоробріший за ката!

Він подумав: «Не гаразд!»
І віддав такий наказ:
«Запрягать Сірка у плуга.
Норма в день — по два опруги.

За погонича — Бульдог.
Ну, вперед! До перемог!»²⁵

Закипіло, зашуміло,
Скрізь кричать про мудре діло,
І, як завжди це бува,
Проробляють ті слова,
Що написані в наказі.
Всі повторюють до сказу
Те, що гавкнув господар,²⁶
Сторони тієї цар.

Хоч Сірко в великій тузі,
Все ж він ходить ще у плузі,
Помаленьку сновига.

На душі — страшна нудьга.
Він вже звівся на ні на що.
А Бульдог кричить: «Ледащо!
Користь з тебе нам мала!
Жреш лише ти за вола!
Робиш же — як за напасти,
Та ще й хлібець любиш красти,
Злодіяка ти, шкідник!»

І такий щоденно крик
Наш Сірко лише і чує.

В дійсности ж Бульдог харчує
Так свого працівника,
Що від бідного Сірка
Залишились шкіра й кості:
Посивів, худий, в корості,
Нужа страшно заїда,
Бо харчі — одна вода.

А що хліб — то через дóбу
Двісті грамів на особу.
Хоч, не хоч, — а лізь в хомут!

А Бульдог — гладкий, як лут!
Він щодня наїється ласо
Та й виточує баляси,
(Ніби й справді він Еразм!)
Про якийсь етузіязм,
Про нову демократію
Та усяку чудасію —
Соцзмагання, то патос, —
Щоб прикрити той хаос
І нечувану руїну,
Що спіткала всю країну.

Оранці на зяб кінець.

І дбайливий цар-мудрець
Хоче глянуть особисто
Чи поорано все чисто,
Без огріхів та стерні.

Ось він їде на коні,
До плугатарів прямує.

А Бульдог і рапортує:
«Мудрий царю! Так то й так,
Все б гаразд, та цей жебрак
Вже не здатній працювати.
Доведеться виганяти
Це опудало старе —
Дуже мілко щось оре!»

Цар тут грошки здивувався
І до церберів озвався:
«Хутко змірять глибину!»

Ті побігли в борозну,
Обдивлялись, виміряли
І цареві так сказали:
«Ой, ти царю наш мудрець!
Все звелось на нівець!
Навіть страшно докладати —
Вдруге мусимо орати!
Бо нема і трьох вершків.
А огріхів — сім мішків.»

Цар для виду бадьорився
Справді ж — ледве не сказився,
Як доклав про це вершник.
«Ах, собака! Ах, шкідник! —
Скреготить мудрець зубами —
Треба всипать нагаями,
Щоб слабим не прикидавсь
І шкідництвом не займавсь!...
Знаю я таку заразу!...»

Тут з царєвого наказу
Повели Сірка у яр
І лупили так, що в жар
Кидать стало небораку.

«Уб'ємо, вб'ємо собаку! —
Промовляє кат тихенько —
Вдача в тебе хоч тугенька,
А признатись у шкідництві,
Що творив нам у рільництві,
Мусиш ти без балачок!»

«Змилуйтесь, товарищók!
На своїм віку і зроду
Не робив нікому шкоди,
А тим більше — для царя!»

Кат не слуха, виміря
В довжину Сіркову спину,
Щоб признав свою провину.

Врешті-решт Сірко «признавсь»,
Що шкідництвом він займавсь,
Підпис дав до протоколу
І упав, як мрець, до долу.

Непритомно він лежав,
Ледве дихав і стогнав.
Сохло в роті, морхли губи.

Кат подумав: «Дасть ще дуба!»
Та й метнувсь туди й сюди.

Роздобув в рові води,
В рот налив її Сіркові
І про успіхи здорові
Доложить спішить царю.

А Сірко лежить в яру...

Сонце гріє, пригріває.
Вартовий сидить, куняє.
На деревах лист шумить.
Глянь Сірко — аж варта спить.

Подивившись на всі боки,
Встав, пригнувсь, зробив два кроки

І в густенький верболіз
Він гадючкою поліз.
Потім вибравсь і на гору.

Та уже, якраз в цю пору,
Вартовий в яру проснувсь.
Він туди й сюди метнувсь.
Перебіг через дорогу
І заграв в ріжок тривогу.

Збіглась раптом церберня:
«Як же так, що серед дня,
Ти впіймав таку ворону?»

За погану охорону
Злодіяки-шкідника
Цар погладив вершника
Проти шерсти по головці
Так, що в нього у коробці
Засвітились каганці.
І в ту ж мить у всі кінці
Вершників послав на влови.

Розбрелись вони в діброви,
У ліси, в чагарники.
Скрізь літають вершники,
Завдаючи коням жару.

А Сірко, як виліз з яру,
Враз змикитив, що зробить,
Щоб на світі ще пожить:
Він сховався у болото
Та й міркує: «Хай сволота
Спробує тепер знайти!
Ні доїхать, ні дійти!...»

Навкруги вітрець гуляє,
Осоку, сітняг хитає.
Над болотом — чаечки.
Круг болота — вершники.
Думка в них, звичайно, вірна,
А по засобах — надмірна:
Щоб дійти до купини
Треба десь дістать човни.

«Тут він, тут перебуває!» —
Вигук котрогось лунає.

Як Сірко цей крик почув,
З переляку аж здригнув.
«От же блазні! От падлюки!...
Доведеться йти на муки».

І Сірко тут заридав.

А загін погарцював,
Покрутивсь навкруг болота
Та й назад ушкварив мота.
Залишивсь один патруль,
Щоб пустить з десятку куль,
Як Сірко тікати задума,
Щоб сховатися до кума,
Чи до когось із рідні.

Круг болота на коні
Вартовий легенько скаче,
Над болотом чайка плаче.
Сонце гріє, гра вітрець.
А за яром цар-мудрець
Жде, не діждеться загону.
Він уже й Сінедріону

Наказав, щоб весь синкліт
Завтра тут же був чуть світ.

По дорозі пил здійнявся.
Ось загін вже показався.
Повернулися ловці
Та із смутком на лиці.

«Ой, ти славний, мудрий царю!
Заслужили ми на кару,
Що вернулись без Сірка,
Але справа — не легка!
Ми літали скрізь по горах,
По ярах, лісах і борах.
Але так кудись метнув,
Що як в воду він канув.
Думка є така у роти:
Заховався він в болото,
Що лежить там, за ярком.
Але, царю! Всі гуртом
Скільки ми не силкувались,
Так таки і не добрались
Аж туди, до купини.
Треба десь дістать човни».

Цар подумав: «Думка щира!»
І звернувся до командира:
«З під землі, чи з під води
Роздобудьте і сюди
Приведіть його живого!
Та глядіть, щоб ще нового
Не встругнув чогось той гад.
Хутко всі летіть назад!
А човнів візьміть в сельраді».

Всі ловці веселі й раді
Гнали коней скільки сил.
По дорозі сірий пил
Підіймався стовпом угору.
А Сірко, якраз в цю пору,
Гріючись на купині,
Думав про майбутні дні:
«Як же жить мені голоті?
Доки буду я в болоті
Мокнуть, гинуть і страждать?...
Раз на світі помирать!
Краще ж смерть, аніж в'язниця!»

В'ється полем залізниця,
Мов змія в степу лежить.
Потяг вихором летить —
Пихкотить, свистить, регоче:
Хто на світі жить не хоче
Ляж сюди, на колію.
Мить одна — й кінець життю.

Потяг вже на повороті.
Тут близенько і болото.
З нього мчить Сірко-шкідник.
Віддала — за ним вершник,
То стріля, то гра тривогу,
Бо догнать немає змоги:
Він заїхав в інший бік,
А Сірко в цей час і втік,
В напрямку до залізниці.

Загули вже рейки з криці.
Сторож потяг зустріча.
Тут же він дістав ключа
І Шлагбаум запирає.

На переїзд не пускає
Ні підвід, ні вершників.

Наш Сірко цього й хотів.
Він стомився і біг помалу,
Далі сил не вистачало.
Ледве-ледве він добіг
І на рейку хутко ліг:
«От тепер аж я щасливий,
І багатий, і вродливий!...»

Та замітив машинист.
Він подав тривожний свист.
Потяг вмить загальмував.
А Сірка вершник попав,
Ухопив його за ноги
Та й відкинув із дороги.

Збіглась раптом церберня:
«Ах, собака! Ах, свиня!»

Вмить зв'язали ноги й руки.
З піхвів вийняли шаблюки.
Скинули Сірка на віз
І загін бігцем повіз
«Шкідника» до Саривона.

Свист роздався і вагони
Покотились в далечинь —
Мчав їх в даль залізний кінь
З хистом-свистом по дорозі.

А Сірко лежить на возі,
Сумно в небо він дививсь,
Думу думав і журивсь:

«Легко стало жити в світі...
Дуже легко!... Бідні діти!...»

До царя примчав загін.
Їх чекав давно вже він,
Хвилювавсь і дуже злився.

От Сірко йому вклонився.

«Ні, собако!... Постривай!...
Я створив для тебе рай,
Справжній рай для твого роду.
А ти дієш нам на шкоду?!...
Чом під потяг ти лягав?...
Щоб весь світ про нас писав
Та глумивсь над Саривоном?...
А ти знаєш за кордоном
Як живуть працівники?... —
Всі голодні, як вовки!
Там живуть — як пси злиденно.
Мруть від голоду щоденно.
Ти ж у мене — як барон!
Зна про це і закордон...
За твою ж навмисну спробу
Довести себе до гробу,
Щоб нанести нам удар,
Я, як мудрий государ,
Дам Сіркові по заслугі.
Завтра суд прибуде, друзі,
Грізний наш Сінедріон,
І Сіркові — СИБУЛОН,
Або розстріл...»

Розстріл гаду!

Розстріл! Щоб не йшов на зраду!..» —
Прогреміла церберня.

І того ж таки ще дня
Всі газети вимагали,
Щоб Сірка на смерть скарали.
(Це — такий уже шаблон!)

А зраня Сінедріон,
Зачинивши щільно двері,
Суд чинив в своїй печері.

Тихо й швидко все пройшло.
Оборонців не було.
Свідків теж не викликали.
Вирок вчора написали
З уст царя і мудреця,
Бо так ближче ж до кінця.

Через дві чи три години
Вирок знала вся країна.
Весь читать його не слід,
Бо початок — це підхід.
Середина — не цікава.
(Там з'ясовується справа).
А кінчався він ось так:
«Мало стало в нас собак,
А потреба в них здорова.
Треба ж кимсь возити дрова
Та вирубувати ліс,
Що на півночі наріс.
І по цій якраз причині,
Замість розстрілу личини,
Що велить святий закон,
На десяток — в СИБУЛОН!
Після того ще п'ять років
Хай лише поміря кроків

У віддалених краях
І з поразкою в правах.
Все майно конфіскувати.
Попереднє — врахувати.

Як закінчився процес,
Розпочавсь страшний ексцес.
Всі Сіркови собачата,
Що свого любили тата,
Теж зазнали різних кар,
Бо премудрий государ
За кожнісіньким сеансом
Наперед давав авансом,
Щоб догнать і перегнать: —
Тим по вісім, тим по п'ять
Видавав у нагороду
За прихильність до народу
Та до рідного життя,
Чи, вірніш, за співчуття
Відолашному Сіркові.

.
Аж наприкінці зими
Повезли Сірка з тюрми
На роботу в СИБУЛОНИ.

Там побачив він мільйони
Таких самих сіряків
Темних, як і він братів.

«Бач, так от де та свобода!
Я й не знав раніше... Шкода!...
От додумавсь Саривон!...»

Так сприйняв він СИБУЛОН,
Це «досягнення» культури
І підпору диктатури.

Усього Сірко зазнав!...
Де лише він не бував
За десяток років з лишком!...
Часто гірко плакав нишком
З думкою про сиротину —
Безталанну Україну.
Часто згадував про сон,
У якому Саривон
Був засуджений до страти,
І не може відгадати:
«Чи то ж прийде та пора?...
Чи скара народ царя —
Аспидського Саривона?...»

Роки йшли... У СИБУЛОНАХ
Наробився він, як слід.
Скрізь, від заходу на схід,
Від Хребта і аж до моря²⁷
Зазнавав він лиха-горя...
Сили кидали Сірка.
Не одна зима тяжка
Вже повисла за плечима.
Ледве бачив він очима,
Щелепи поїв гнилець.
Наближавсь життю кінець.

І в скорботні ці години
Через дроти домовини
До Сірка донéслась вість,
Що, як перш, з західних місць,
В володіння Саривона

Йшли на герць страшну загони
Хрестоносця-Ватажка,
Щоб спасти життя Сірка.

«Чи це ж сон, чи правда суца?...
Боже милий, всемогущий!
Зглянься на нас з висот небес!
Поможи ж йому Ти днесь
Подолати Саривона!...» —
І, стискаючи долоні,
На коліна впав Сірко.

.
Він не знав, не знав сердешний,
Що вже простір необмежний
Звільнено у перші ж дні;
Що стан справи на війні
Не на користь Саривона;
Що всі сили і препони
Вже розбиті на шматки;
Що бульдоги-вояки
Були сильні, в повній славі
В хворобливій лиш уяві
Саривона дивака;
Що нащадки всі Сірка,
Замісць виступу до бою,
По одинці і юрбою
Переходять на той бік;
Що вже й цар з столиці втік
Із своїм Сінедріоном;
Що ось-ось роздавить троном
Весь його ляльковий дім,
Побудований під грім.
Він не знав, не знав сердега!
І в цім — альфа і омега

Всіх його переживань.
Він вдивлявся в західню грань
І, немов, чекав на чудо.
Розпирало йому груди.
В мозок тиснув рій думок.
В жилах дужче бивсь струмок.
До сірчат промовить слово
Мусить він обов'язково
І не може — сперло дух.
Спроба встать, маленький рух —
І звалився Сірко безсилий:
«Україно... діти милі!...
Ой, коли б же я дожив
До нових, щасливих жнив!...»

Тут в тривозі небожата,
Що зібрались біля тата,
Повиходивши із юрт,
Стовпились навколо в гурт,
Підвели Сірка під руки
І прохали у науку
Дать в останне заповіт.

«В грізний час здійнявся світ,
Мої діти безталанні,
На здолання орд поганих.
Мусить впасти Вавилон!...
Ляже камнем Саривон!...
І в руїнах тих страшених,
У тім морі широченнім,
В блиску слів, мінливих фарб
Ви знайдіть потрібний скарб.
Зцементуйтеся!... Стережіться!...
По братерськи зговоріться
За кермо до корабля...»

А мені вже звідділя —
Сил... не вистачить... цілющих...
Земле!... мати... всеплодюча!...» —
Та й замовк Сірко навик.

А сірчата ще із рік
Колупали гори-скелі
І до рідної оселі
По закінченні війни
Врешті-решт прийшли вони.

Саривон же із кагалом
Добре змазав п'яти салом,
Взяв увесь Сінедріон
Та й метнувся за кордон
До рідні по крові й духу.

Церберня під завирюху,
Унікаючи біди,
Теж розбіглись хто куди: —
Той у ліс, а той по дрова,
Та й згадують, як чудово
Правував їх цар-мудрець.

Тут на цьому і кінець
Нашій казці, чи сатири,
Ці слова правдиві, щирі
Та прозорі, як роса.
В цім їх сила і краса.

Червень 1935 року.

ПРИМІТКИ ТА ЗАУВАЖЕННЯ АВТОРА

¹ «Пісні про мудрого царя Йосифа Саривона» — перша спроба автора подати образ тирана Сталіна та його сатрапії.

² Езоп — Ленін.

³ Тут мається на увазі Всесоюзний з'їзд художників-мистців в 1934 р., на відкритті якого було преподнесено Сталінові портрет його особи з написом: «Найкращій людині нашої планети».

⁴ Дракон — грецький державний діяч-законодавець, що запроваджував у життя жорстокі дуже закони. (Криваві закони).

⁵ Заповіт Леніна з характеристикою головніших діячів — його соратників.

⁶ Мова йде про заворушення в країні.

⁷ Натяк на зникнення генерала Кутьопова в Парижі.

⁸ Це було пророблено по всіх колгоспах в перші дні запровадження суцільної колективізації.

⁹ Шість «Історичних умов» Сталіна, які були типовою большевицькою балаканиною-демагогією.

¹⁰ Сорока — кінцевий пункт Біломорсько-Балтійського каналу.

¹¹ Берманзон (Берман) — начальник ГУЛАГ-у, тобто Головного Управління таборів примусової праці ГПУ.

¹² Акти — «документи» про Біломорсько-Балтійський канал, якто: журнал «СССР на стройке» номер 12 за 1933 р. та збірник про ББК написаний до 17 з'їзду ВКП(б) бригадою письменників та журналістів на чолі з М. Горьким.

¹³ Перевіювання половини практикувалося як система по всіх колгоспах.

¹⁴ Тут описується повстання на Кубані в 1932 р., подавлене з надзвичайною жорстокістю при допомозі літаків.

¹⁵ СЛОН — початкові літери від «Соловецькіє Лагерь Особого Назначенія». СИБУЛОН — теж саме від «Сібірское Управление Лагерь Особого Назначенія».

¹⁶ Микола — останній російський цар Микола II, в звирячий спосіб замордований більшовиками разом з усією родиною.

¹⁷ Числа 8, 10, 5 — кількість мільйонів померлих українців голодовою смертю в 1933 р. по різних оцінках.

¹⁸ Кривавий серпневий закон 1932 р., спрямований був проти українського непокірного селянства, що не хотіло вступати до колгоспів. Він був підготовчим кроком до штучно-організованого голоду 1933 р.

¹⁹ Готліб — жид, кореспондент московських «Ізвестій», що систематично, як і безліч інших кореспондентів, висвітлював навмисне невірно положення на селі.

²⁰ Розстріли і вбивства на місяцях «злочинів» голодних, опухлих людей, що їх охорона заставляла за зрізуванням колосків, практикувалося по всіх селах України, згідно таємних інструкцій Москви.

²¹ Постиш Паша — Постишев Павло, права рука Сталіна, сатрап України, повів шалений наступ проти всього українського, добиваючись за провадження русифікації.

²² Боротьбисти, Укаписти — члени українських лівих партій, що грали на руку Москві в час Визвольних Змагань України.

²³ Жнива 1933 р. були переведені робітниками і службовцями заводів, фабрик та шахт, в порядку «соціалістичної допомоги» селу. Для цієї мети всі згадані підприємства і установи були послідовно закриті на 2-4 тижні.

²⁴ Зачинені розпреди — крамниці закритого типу, де діставали продукти харчування за спи-

сками та спеціальними картками всі ті, що належали до привілейованої верхівки.

²⁵ Орання земель людьми, як тягловою силою, — явище не поодиноке. Газети «Правда» та «Ізвестія» писали про це, як про куркульські, ворожі вибрики, з метою компромітації влади.

²⁶ Гавкнун — тут збережено для історії, як фразеологічний зворот, вживаний населенням при кожній okazji «проробки» промов «любимого вождя» Сталіна та його сатрапів, що тяжким каменем сиділи в печінках кожному.

²⁷ Хребет — гірський «Становий Хребет» у Східньому Сибіру.

Видано тиражем 400 примірників

